

Natalia STANCU

*Carte la aniversare**

Un actor cu o carieră impresionantă prin bogăție, diversitate, prin longevitate și în primul rând, prin performanță,

O voce de aur a teatrului românesc, o voce unică nu doar cu un timbru aparte, ci și prin „pecetea” unei încărcături sufletești deosebite – sugerând noblețe, însingurare romantică, tensiune spirituală, impetuoșitate, avântul unor elanuri idealiste dar și frângeri aducătoare de amărăciune, scepticism și superioară izolare. O voce care a rămas, în chip miraculos, aceeași, neafectată de vreme.

Și iată-l acum pe **Constantin Codrescu** – despre care, evident, este vorba – la vârsta evocărilor, a confesiunilor și a unor reflecții, nu lipsite de tristeți și melancolie, despre căile vieții și despre drumul său în viață. M-a frapat titlul cărții lui Constantin Codrescu. Artistul se consideră „pribeag” prin propria viață. Așadar, un rătăcitor, un călător singuratic, mai mult – înstrăinat de lume și de oameni.

În pribegia sa – Constantin Codrescu, fiul lui Ion Marin Codrescu (Codrea) și al Eugeniei – a cunoscut pentru puțin timp, în copilăria din Hușii natale, vremuri de poveste. Și el evocă în accente duioș nostalgice, dar și cu umor, viața „orașului dintre vii” cu case cu cerdac ce îi păreau – atunci, dar și mai târziu, impunătoare – cu trenul ce lega Crasna de dealurile Dobrinei, oprit de mai multe ori, de o vacă, aceeași, postată alert și tenace în mijlocul șinelor. Și conacul de la Jiblea-Călimănești, sediul firmei forestiere patronate de tatăl actorului, apare ca într-un basm. Un eden recâștigat azi când unele proprietăți naționalizate – confiscate – au revenit celor în drept. Și iată-l pe maestrul care acum a împlinit 78 de ani, și totodată 60 de ani de activitate artistică (ceea ce a și stimulat editarea memoriilor pe care le prezentăm), fericit să regăsească „raiul de sus”.

Între timp însă, Ghermăneștii Snagovului – unde Codrescu, după demisia de la Teatrul Mic și decizia de a se exila din București, a cumpărat o casă țărănească acoperită cu stuf și lăsată în paragină și a transformat-o într-o gospodărie impresionantă, înconjurată de pomi și înecată de verdeață – a devenit „raiul de jos”.

Această liniște a cultivării propriei grădini, acest *happy end* pare însă o excepție în destinul artistului.

Și mărturisesc: aproape că mă simt vinovată că ignoram prin câte teribile încercări, cât de tare a fost grevată și iremediabil marcată existența lui de o suită de evenimente dramatice, misterioase și chiar absurde. Întâmplări care au făcut probabil ca firea cu care l-au hărăzit ursitoarele să pălească – făcând loc înclinației spre pesimism, mefiență sau sarcasm. Trag în balanță, pentru cel născut în 1931, vicisitudinile istoriei. O istorie chiar catastrofică, ce a început, în primii ani ai secolului, când bunicul lui „Puiu” după tată, moșier bogat din Alexandria, și-a investit banii într-o societate germano-română care a dat faliment, ruinându-l. Și după „vin nemții!”, strigătul „vin rușii!” care i-a făcut pe ai lui Codrea (stabiliți acum în Moldova!) să ia din nou drumul bejeniei... în Capitală. Apoi instalarea comunismului, perioada stalinistă cu practicile ei de distrugere a „burjuilor”, de înjosire a valorilor, de umilire

* *Pribeag prin viața mea*, partea I: **Gânduri și fapte**, Editura Beta. Volum editat ca semn de prețuire a maestrului Constantin Codrescu, cu ocazia aniversării a 60 de ani de activitate artistică și a 78 de ani de viață.

și declarare prin mizerie a „lumii civilizate”; anii '50, cu climatul lor de suspiciune, supraveghere, înscenări – finalizate cu verificări, epurări, procese și arestări.

Cel mai teribil traumatism suferit de Constantin Codrescu este legat de tatăl său – acuzat pe nedrept, falimentat economic și pus în situația de a nu se putea disculpa; apoi – condamnat la ani grei de închisoare. Detenție căreia i s-a sustras. Fugind, din chiar prima zi, din arestul poliției. Au urmat 8 ani (până la o amnistie generală) în care a supraviețuit, mereu hărțuit (el, ca și familia lui, ca și prietenii care, riscându-și și ei libertatea, îl găzduiau și-i ofereau ceva de mâncare).

Povara susținerii materiale și morale a tatălui, a mamei, a fratelui a revenit foarte tânărului Puiu. Care, ascultând de îndemnul părintelui său „Să faci teatru, măi băiete!”, dar și de cel, analog, al lui Sică Alexandrescu, s-a îndreptat către acest domeniu. A intrat – încă de când era elev la „Sfântu Sava” – la Conservator, și tot atunci a urcat și pe scenă, fiind încadrat în 1949 chiar în Teatrul Național.

Drumul în artă, început atât de glorios, a fost și el, nu doar accidentat, ci chiar obstrucționat de întâmplări monstruoase – relatează actorul. Student fiind, în 1948, Constantin Codrescu a asistat la ședința de înfierare, „cu mânie proletară”, și apoi de excludere a lui Dinu Dumitrescu, Gh. Ghițulescu, Benedict Dabija, Vladimir Jurăscu. (Tot atunci, află de arestarea Mariettei Sadova și de tragedia Soranei Coroamă și a familiei Plăcișteanu).

Autografe

În 1951 primește o lovitură directă. O zbânțuială tinerească, soldată cu prăvălirea unei mese de prezidiu, e interpretată ca un act de „răsturnare a însemnelor statului”. Și Codrescu, Marga Butuc și Lucian Dinu sunt pe pragul de a fi dați afară din facultate, salvatoare fiind, în cazul lui Puiu, intervenția profesorului Alexandru Finți.

Și mai înnebunitor a fost un demers de marginalizare și excludere din 1958, când tânărul artist de succes – care tocmai își ilustrase personalitatea și farmecul în *Pavel Karceaghin* – este dat afară de la Național.

Se transferă la Teatrul Armatei – de unde va fi epurat, ca și Gh. Jora și Lucian Pintilie, cadrele de aici îi vor instrumenta un dosar aberant, ce „facea vorbire” de activitatea legionară a artistului (născut în orașul lui Corneliu Zelea Codreanu), la vârsta de... 7 ani! Uluitor, cabala ce-și țesuse pânza de păianjen cu ițe politice izvora din interesul unui consilier (cumătru cu șeful cadrelor de la Minister) pentru cea de-a doua soție a lui Puiu, Marga Butuc.

Astfel a ajuns artistul la Teatrul Tineretului, ce va deveni apoi Teatrul Mic.

Cine a trecut în acea epocă prin atari experiențe știe ce consecințe aveau, cel mai adesea. Printre cele mai frecvente: racolarea „oii negre”, a „omului prins în corzi” de către Securitate. Un pact căruia nu i s-a putut sustrage nici el. Codrescu a scăpat însă de „pactul cu diavolul”, de presiunile de a da informații despre colegi, printr-o anchetă la cabinetul temutului Leonte Răutu, unde a fost ascultat de Mihai Roșianu. Dar și prin abandonarea capitalei.

Să mai amintim în tot acest capitol negru oprirea serialului *Lumini și umbre* și faptul că premiera de la Mic, în regia lui Codrescu – care deținea și rolul principal – cu *Cititorul de contor*, n-a mai avut loc (sau că spectacolul TV cu aceeași piesă, în care el juca, nu s-a prezentat pe micile ecrane niciodată)!

Predispus la melancolie și scepticism, și chiar la a da frâu liber lamentațiilor, Constantin Codrescu nu crede numai în lucrările diavolului, ci și în existența și efectele Îngerului.

Așa se explică miraculosul vis avut de-o rubedenie, mătușa Pena, privind cauza bolii nediagnosticate, a tinerei sale soții, cea dintâi. Așa se explică apariția în somnul Penei a tatălui Valeriei Gagealov (care era decedat și pe care femeia nu îl cunoscuse niciodată), și care i-a spus acesteia: „Salvați-o pe fiica mea – otrăvită cu mătrăgună, boz, sticlă pisată”. Fapt ce s-a dovedit adevărat – și de care era vinovată nimeni alta decât mama, cu mințile rătăcite, a lui Puiu Codrescu. Aceasta, dorind să-și despartă fiul de noră, pusese în aplicare indicațiile unei ghicitoare...

Și tot sub semnul întâlnirilor miraculoase, fericite – pot fi puse cele cu Al. Finți, Aura Buzescu, Vlad Mugur, Ion Șahighian, George Rafael, Lucian Pintilie, Gh. Jora, Chiril Economu și (întrucâtva) Zaharia Stancu. Ca să nu mai insistăm de cea cu Victor Iliu și *La Moara cu noroc*, ori cu alți regizori de film sau de teatru radiofonic.

Probabil, însă, că lecția și minunea experiențelor artistice vor fi dezvoltate mai pe larg într-un alt volum de amintiri; care vor include, nu mă îndoiesc, și referințe mai consistente la ipostazele de dascăl (la I.A.T.C., Târgu Mureș, sau acum, la Universitatea „Spiru Haret”) ori la vocația deschizătorului de drumuri.

Căci artistul de elită a fost și director al Teatrului din Brăila, s-a remarcat și ca regizor (și încă unul atras și de dramaturgia originală). Și tot el mai are și meritul de a fi creat Secția Română a Teatrului din Sfântu Gheorghe.